

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

11. november 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i straffesager – direktiv 2014/41/EU – den europæiske efterforskningskendelse i straffesager – artikel 14 – retsmidler – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 47 – manglende retsmidler i udstedelsesmedlemsstaten – kendelse om ransagning, beslaglæggelse og afhøring af vidner ved videokonference«

I sag C-852/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien) ved afgørelse af 7. november 2019, indgået til Domstolen den 21. november 2019, i straffesagen indledt mod

Ivan Gavanozov,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af Domstolens vicepræsident, L. Bay Larsen (refererende dommer), som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne J.-C. Bonichot og M. Safjan,

generaladvokat: M. Bobek,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vlácil og T. Machovičová, som befuldmægtigede,
- den franske regering ved E. de Moustier, A. Daniel og N. Vincent, som befuldmægtigede,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato A. Giordano,
- den østrigske regering ved A. Posch, J. Schmoll og C. Leeb, som befuldmægtigede,

* Processprog: bulgarsk.

– Europa-Kommissionen først ved I. Zaloguin og R. Troosters, derefter ved I. Zaloguin og M. Wasmeier, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 29. april 2021,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 4, og artikel 14, stk. 1-4, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/41/EU af 3. april 2014 om den europæiske efterforskningskendelse i straffesager (EUT 2014, L 130, s. 1) samt af artikel 7 og 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet under en straffesag indledt mod Ivan Gavanozov, der er tiltalt for at lede en kriminel organisation og for at have begået skatte- og afgiftslovovertrædelser.

Retsforskrifter

Direktiv 2014/41

- 3 Følgende fremgår af 2., 6., 18., 19. og 22. betragtning til direktiv 2014/41:
 - »(2) I henhold til artikel 82, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) skal det retlige samarbejde i straffesager i Unionen bygge på princippet om gensidig anerkendelse af domme og retsafgørelser, der siden Det Europæiske Råds møde den 15.-16. oktober 1999 i Tammerfors almindeligvis er blevet betegnet som en hovedhjørnestein i det retlige samarbejde i straffesager i Unionen.
- [...]
- (6) I Stockholmprogrammet vedtaget af Det Europæiske Råd af 10.-11. december 2009 fandt Det Europæiske Råd, at der bør arbejdes videre med oprettelsen af et omfattende system til fremskaffelse af bevismateriale i sager med en grænseoverskridende dimension baseret på princippet om gensidig anerkendelse. Det Europæiske Råd anførte, at de eksisterende instrumenter på dette område er fragmenterede, og at der er behov for en ny tilgang, der bygger på princippet om gensidig anerkendelse, men som også tager hensyn til fleksibiliteten i det traditionelle system for gensidig retshjælp. Det Europæiske Råd efterlyste derfor et samlet system til erstatning for alle eksisterende instrumenter på dette område, herunder rammeafgørelse 2008/978/RIA, der så vidt muligt omfatter alle former for bevismateriale, indeholder frister for håndhævelse og så vidt muligt begrænser grundene til afslag.

[...]

- (18) I lighed med andre instrumenter vedrørende gensidig anerkendelse medfører dette direktiv ikke en ændring af pligten til at overholde de grundlæggende rettigheder og de grundlæggende retsprincipper som fastsat i artikel 6 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU) og i chartret. For at gøre dette tydeligt indsættes der en specifik bestemmelse i teksten.
- (19) Oprettelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i Unionen er baseret på gensidig tillid og en formodning om alle medlemsstaters overholdelse af EU-retten, navnlig de grundlæggende rettigheder. Denne formodning er dog afviselig. Hvis der er vægtige grunde til at tro, at gennemførelsen af en efterforskningsforanstaltning, der er anført i en europæisk efterforskningskendelse, ville medføre krænkelse af en grundlæggende ret, og at fuldbyrdelsesmedlemsstaten ville tilsidesætte sine pligter vedrørende beskyttelse af grundlæggende rettigheder, der anerkendes i chartret, bør fuldbyrdelsen af kendelsen afslås.

[...]

- (22) De retsmidler, der er til rådighed mod en europæisk efterforskningskendelse, bør i det mindste svare til dem, der er til rådighed i en national sag mod den pågældende efterforskningsforanstaltning. Medlemsstaterne bør i overensstemmelse med deres nationale lovgivning sikre anvendeligheden af disse retsmidler, bl.a. ved i god tid at informere alle interesserede parter om mulighederne og måderne at søge disse retsmidler på. I tilfælde, hvor indvendinger imod en efterforskningskendelse indgives af en berørt part i fuldbyrdelsesstaten med hensyn til de vægtige grunde til at udstede efterforskningskendelsen, er det tilrådeligt, at oplysninger om en anfægtelse fremsendes til udstedelsesmyndigheden, og at den berørte part underrettes herom.«

4 Direktivets artikel 1 er sålydende:

»1. En europæisk efterforskningskendelse er en retsafgørelse, som er udstedt eller godkendt af en judiciel myndighed i en medlemsstat (»udstedelsesstaten«) for at få en eller flere specifikke efterforskningsforanstaltninger udført i en anden medlemsstat (»fuldbyrdelsesstaten«) med henblik på at [fremskaffe] bevismateriale i overensstemmelse med dette direktiv.

[...]

2. Medlemsstaterne fuldbyrder en europæisk efterforskningskendelse på grundlag af princippet om gensidig anerkendelse og i overensstemmelse med dette direktiv.

[...]

4. Dette direktiv indebærer ikke nogen ændring af pligten til at respektere de grundlæggende rettigheder og retsprincipper som fastsat i artikel 6 i TEU, herunder retten til et forsvar for personer, der er anklaget i en straffesag, og eventuelle forpligtelser, der påhviler de judicielle myndigheder i denne henseende, berøres ikke.«

5 Det nævnte direktivs artikel 4 fastsætter:

»En europæisk efterforskningskendelse kan udstedes:

a) i straffesager, der er anlagt af eller kan anlægges for en judiciel myndighed med hensyn til en handling, som er strafbar i henhold til udstedelsesstatens lovgivning

[...]«

6 Samme direktivs artikel 6, stk. 1, bestemmer:

»Udstedelsesmyndigheden kan kun udstede en europæisk efterforskningskendelse, når den anser det for godtgjort, at følgende betingelser er opfyldt:

a) udstedelsen af den europæiske efterforskningskendelse er nødvendig og står i et rimeligt forhold til de i artikel 4 omhandlede formål med retssagen under hensyn til den mistænkte eller tiltaltes rettigheder, og

b) der kunne være blevet udstedt kendelse om den eller de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse, under samme omstændigheder i en lignende national sag.«

7 Artikel 9, stk. 1, i direktiv 2014/41 har følgende ordlyd:

»Fuldbyrdelesmyndigheden skal anerkende en europæisk efterforskningskendelse, der er fremsendt i overensstemmelse med dette direktiv, uden yderligere formaliteter og sikre fuldbyrdelesen på samme måde og på de samme betingelser, som hvis en myndighed i fuldbyrdelesstaten havde anmodet om den pågældende efterforskningsforanstaltning, medmindre myndigheden beslutter at påberåbe sig en af de i dette direktiv omhandlede grunde til at afslå anerkendelse eller fuldbyrdeles eller en af de i dette direktiv omhandlede grunde til udsættelse.«

8 Direktivets artikel 11, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Uden at det berører artikel 1, stk. 4, kan fuldbyrdelesmyndigheden afslå at anerkende eller fuldbyrdeles en europæisk efterforskningskendelse, når:

[...]

f) der er vægtige grunde til at tro, at gennemførelsen af den efterforskningsforanstaltning, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse, ville være uforenelig med fuldbyrdelesstatens pligter i henhold til artikel 6 i TEU og chartret

[...]«

9 Det nævnte direktivs artikel 14 fastsætter:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at retsmidler svarende til dem, der er tilgængelige i en lignende national sag, finder anvendelse på de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse.

2. De materielle grunde for udstedelse af den europæiske efterforskningskendelse kan kun anfægtes ved en sag anlagt i udstedelsesstaten, uden at dette anfægter garantierne for de grundlæggende rettigheder i fuldbyrdesstaten.

3. Hvis det ikke vil undergrave fortroligheden af en efterforskning i henhold til artikel 19, stk. 1, træffer udstedelsesmyndigheden og fuldbyrdesmyndigheden passende foranstaltninger for at sikre, at der informeres om mulighederne i henhold til national ret for at søge de retsmidler, når disse kan gøres gældende, og i tide til at sikre, at de kan udøves effektivt.

4. Medlemsstaterne sikrer, at tidsfristerne for anmodning om et retsmiddel er de samme som dem, der er foreskrevet i lignende nationale sager, og finder anvendelse på en måde, der garanterer muligheden for, at de berørte parter effektivt kan iværksætte disse retsmidler.

[...]«

10 Samme direktivs artikel 24 fastsætter:

»1. Hvis en person befinder sig på fuldbyrdesstatens område og skal afhøres som vidne eller sagkyndig af de kompetente myndigheder i udstedelsesstaten, kan udstedelsesmyndigheden udstede en europæisk efterforskningskendelse for at afhøre vidnet eller den sagkyndige ved hjælp af videokonference eller anden audiovisuel transmission i overensstemmelse med stk. 5-7.

[...]

7. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at dens nationale lovgivning finder anvendelse, på samme måde, som hvis afhøringen fandt sted som led i en national procedure, når den berørte person afgiver forklaring på dens område i overensstemmelse med denne artikel og nægter at vidne, selv om der er en forpligtelse dertil, eller afgiver falsk forklaring.«

Bulgarsk ret

11 Følgende bestemmes i artikel 107, stk. 2, i nakazatelno protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven, DV nr. 86 af 28.10.2005) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »NPK«):

»Retten træffer på begæring af parterne og på eget initiativ foranstaltninger med henblik på bevisoptagelsen, når dette er nødvendigt for at udfinde de objektivt korrekte omstændigheder.«

12 NPK's artikel 117 har følgende ordlyd:

»Med vidneudsagn er det muligt at fastslå alle de faktiske omstændigheder, som vidnet har observeret, og som bidrager til afdækningen af de objektivt korrekte omstændigheder.«

13 NPK's artikel 161, stk. 3, er sålydende:

»Under retssagen foretages ransagning og beslaglæggelse efter afgørelse truffet af den ret, som behandler sagen.«

14 NPK's artikel 341, stk. 3, fastsætter:

»Øvrige afgørelser og anordninger kan ikke efterprøves af appelretten adskilt fra dommen.«

15 Artikel 6, stk. 1, i zakon za evropejskata zapoved za razsledvane (lov om den europæiske efterforskningskendelse, DV nr. 16 af 20.2.2018) fastsætter:

»Den kompetente myndighed i henhold til artikel 5, stk. 1, udsteder efter en undersøgelse af den konkrete sag en europæisk efterforskningskendelse, hvis følgende kumulative betingelser er opfyldt:

1. Udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse er nødvendig og står i et rimeligt forhold til det med straffesagen omhandlede formål under hensyn til den sigtedes eller tiltaltes rettigheder.

2. De efterforskningsforanstaltninger og øvrige processuelle foranstaltninger, som er omhandlet i den europæiske efterforskningskendelse, kan gennemføres under samme betingelser efter bulgarsk ret i en tilsvarende sag.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

16 Ivan Gavanzov er under en straffesag i Bulgarien blevet tiltalt for deltagelse i en kriminel organisation, der er dannet med det formål at begå skatte- og afgiftslovovertrædelser.

17 Han er navnlig mistænkt for via skuffeselskaber at have importeret sukker fra andre medlemsstater til Bulgarien, idet han bl.a. fik leveret sukker fra et selskab, etableret i Den Tjekkiske Republik og repræsenteret ved personen Y, samt for derefter at have solgt sukkeret på det bulgarske marked uden at opkræve eller betale merværdiafgift (moms) heraf, samtidig med at han fremlagde dokumenter med falsk indhold, i henhold til hvilke sukkeret skulle være blevet eksporteret til Rumænien.

18 På denne baggrund besluttede Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien) den 11. maj 2017 at udstede en europæisk efterforskningskendelse med henblik på, at de tjekkiske myndigheder foretager ransagninger og beslaglæggelser i lokaler tilhørende det nævnte selskab, etableret i Den Tjekkiske Republik, og i Y's bolig samt med henblik på afhøring af Y som vidne ved hjælp af en videokonference.

19 Idet den nævnte ret oplyste, at den efter vedtagelsen af denne beslutning havde vanskeligheder ved at udfylde afsnit J med overskriften »Retsmidler« i formularen, der er indeholdt i bilag A til direktiv 2014/41, anmodede den Domstolen om en fortolkning af flere af dette direktivs bestemmelser.

20 Henset bl.a. til et svar, som samme ret havde givet på en anmodning om oplysninger, som Domstolen havde rettet til den, udtalte Domstolen i præmis 38 i dom af 24. oktober 2019, Gavanzov (C-324/17, EU:C:2019:892), at artikel 5, stk. 1, i direktiv 2014/41, sammenholdt med afsnit J i formularen omhandlet i bilag A til dette direktiv, skal fortolkes således, at en medlemsstats judicielle myndighed ved udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse ikke i dette afsnit skal give en beskrivelse af de retsmidler, der i givet fald er fastsat i medlemsstaten til prøvelse af udstedelsen af en sådan kendelse.

- 21 I sin forelæggelsesafgørelse har Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager) anført, at bulgarsk ret hverken fastsætter retsmidler af nogen art til prøvelse af kendelser om foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser eller afholdelse af vidneafhøringer eller til prøvelse af udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse.
- 22 I denne sammenhæng ønsker den nævnte ret oplyst, om bulgarsk ret er i strid med EU-retten, og om den i et sådant tilfælde kan udstede en europæisk efterforskningskendelse vedrørende sådanne efterforskningsforanstaltninger.
- 23 På denne baggrund har Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er en national ordning, der ikke indeholder retsmidler mod udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse om foretagelse af ransagning i bolig- og forretningslokaler samt beslaglæggelse af visse genstande og afhøring af et vidne, forenelig med artikel 14, stk. 1-4, [og] artikel 1, stk. 4, [i samt] 18. og 22. betragtning til direktiv 2014/41, samt chartrets artikel 47 og 7, sammenholdt med [...] artikel 13 og 8 [i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«)]?
- 2) Kan der under disse omstændigheder udstedes en europæisk efterforskningskendelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 24 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 4, og artikel 14, stk. 1-4, i direktiv 2014/41, sammenholdt med 18. og 22. betragtning til dette direktiv, samt chartrets artikel 7 og 47, sammenholdt med EMRK's artikel 8 og 13, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en ordning i en medlemsstat, der har udstedt en europæisk efterforskningskendelse, hvorefter der ikke er fastsat nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference.
- 25 Det fremgår af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2014/41, at medlemsstaterne sikrer, at retsmidler svarende til dem, der er tilgængelige i en lignende national sag, finder anvendelse på de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse.
- 26 Selv om denne bestemmelse, sammenholdt med 22. betragtning til direktivet, fastsætter en generel forpligtelse for medlemsstaterne til at sikre, at retsmidler mindst svarende til dem, der er tilgængelige i en lignende national sag, finder anvendelse på de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse (jf. i denne retning dom af 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Forfalskede overførselsordrer), C-584/19, EU:C:2020:1002, præmis 60), kræver den ikke af medlemsstaterne, at de fastsætter supplerende retsmidler ud over dem, der foreligger inden for rammerne af en lignende national sag.
- 27 Et sådant krav fremgår heller ikke af ordlyden af det nævnte direktivs artikel 14, stk. 2, som alene præciserer, at de materielle grunde for udstedelse af en europæisk efterforskningskendelse kun kan anfægtes ved en sag anlagt i udstedelsesmedlemsstaten.

- 28 Det skal imidlertid bemærkes, at medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten, er forpligtet til at sikre iagttagelse af den adgang til effektive retsmidler, der er fastsat i chartrets artikel 47, stk. 1, som udgør en bekræftelse af princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (dom af 15.4.2021, État belge (Omstændigheder, der er indtruffet senere end afgørelsen om overførsel), C-194/19, EU:C:2021:270, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Eftersom proceduren for udstedelse og fuldbyrdelse af en europæisk efterforskningskendelse er reguleret ved direktiv 2014/41, udgør den således en sådan gennemførelse af EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1, der indebærer, at chartrets artikel 47 finder anvendelse (jf. analogt dom af 16.5.2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Sidstnævnte artikel bestemmer i stk. 1, at enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel.
- 31 Hvad for det første angår udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser, bemærkes, at sådanne foranstaltninger udgør indgreb i den ret, som enhver person har til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin kommunikation, og som er sikret ved chartrets artikel 7. Beslaglæggelser kan desuden være i strid med chartrets artikel 17, stk. 1, som anerkender, at enhver har ret til at besidde lovligt erhvervet ejendom, at anvende den, at træffe dispositioner hermed og at lade den gå i arv.
- 32 Enhver, der ønsker at påberåbe sig den beskyttelse, som disse bestemmelser giver den pågældende i forbindelse med en procedure vedrørende en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser, skal således indrømmes en ret til effektive retsmidler som sikret ved chartrets artikel 47.
- 33 Denne ret indebærer nødvendigvis, at de personer, der er berørt af sådanne efterforskningsforanstaltninger, råder over passende retsmidler, der gør det muligt for dem dels at anfægte deres lovlighed og nødvendighed, dels at anmode om en passende genoprettelse, hvis disse foranstaltninger er blevet anordnet eller gennemført ulovligt. Det påhviler medlemsstaterne i deres nationale retsorden at fastsætte de retsmidler, der er nødvendige med henblik herpå.
- 34 Denne fortolkning af chartrets artikel 47 svarer i øvrigt til den fortolkning af EMRK's artikel 13, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har anlagt i sin praksis. Det følger nemlig af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at i medfør af sidstnævnte bestemmelse, som i det væsentlige svarer til chartrets artikel 47, stk. 1, skal personer, der er berørt af ransagning og beslaglæggelse, have adgang til en procedure, der gør det muligt for de pågældende at anfægte lovligheden og nødvendigheden af foretagne ransagninger og beslaglæggelser og at opnå en passende genoprettelse, hvis disse foranstaltninger er blevet anordnet eller gennemført ulovligt (jf. i denne retning Menneskerettighedsdomstolens dom af 22.5.2008, Iliya Stefanov mod Bulgarien, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, § 59, af 31.3.2016, Stoyanov m.fl. mod Bulgarien, CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, § 152-154, og af 19.1.2017, Posevini mod Bulgarien, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, § 84-86).
- 35 Den berørte persons ret til at anfægte lovligheden og nødvendigheden af disse foranstaltninger, indebærer i øvrigt, at denne person skal have adgang til retsmidler til prøvelse af den europæiske efterforskningskendelse, som anordner foretagelse af de nævnte foranstaltninger.

- 36 I denne henseende bemærkes, at artikel 1, stk. 1, i direktiv 2014/41 definerer en europæisk efterforskningskendelse som en retsafgørelse, der er udstedt eller godkendt af en judiciel myndighed i en medlemsstat for at få en eller flere specifikke efterforskningsforanstaltninger udført i en anden medlemsstat med henblik på at fremskaffe bevismateriale i overensstemmelse med dette direktiv.
- 37 I henhold til nævnte direktivs artikel 1, stk. 2, fuldbyrder medlemsstaterne en europæisk efterforskningskendelse på grundlag af princippet om gensidig anerkendelse og i overensstemmelse med bestemmelserne i dette direktiv.
- 38 Det fremgår desuden af artikel 9, stk. 1, i direktiv 2014/41, at fuldbyrdelsesmyndigheden skal anerkende en europæisk efterforskningskendelse, der er fremsendt i overensstemmelse med dette direktiv, uden yderligere formaliteter og sikre fuldbyrdelsen på samme måde og på de samme betingelser, som hvis en myndighed i fuldbyrdelsesmedlemsstaten havde anmodet om den pågældende efterforskningsforanstaltning, medmindre myndigheden beslutter at påberåbe sig en af de i dette direktiv omhandlede grunde til at afslå anerkendelse eller fuldbyrdelse eller en af de i dette direktiv omhandlede grunde til udsættelse.
- 39 Det følger af disse forhold, at efterforskningsforanstaltningerne i forbindelse med en procedure vedrørende en europæisk efterforskningskendelse træffes af den kompetente myndighed i den udstedende medlemsstat og gennemføres af de kompetente myndigheder i fuldbyrdelsesmedlemsstaten, som principielt er forpligtet til at anerkende en europæisk efterforskningskendelse, der er fremsendt i overensstemmelse med direktiv 2014/41, uden yderligere formaliteter.
- 40 I overensstemmelse med artikel 14, stk. 2, i direktiv 2014/41 kan de materielle grunde for udstedelse af den europæiske efterforskningskendelse desuden kun anfægtes ved en sag anlagt i udstedelsesmedlemsstaten.
- 41 For at de personer, der er berørt af fuldbyrdelsen af en europæisk efterforskningskendelse, som er udstedt eller godkendt af en judiciel myndighed i denne medlemsstat, og hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser, effektivt kan udøve den ret, som de er sikret ved chartrets artikel 47, påhviler det dermed nævnte medlemsstat at sikre, at disse personer råder over et retsmiddel ved en ret i samme medlemsstat, som gør det muligt for dem at anfægte nødvendigheden og lovligheden af denne kendelse, i det mindste henset til de materielle grunde, der ligger til grund for udstedelsen af en sådan europæisk efterforskningskendelse.
- 42 Hvad for det andet angår udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, bemærkes, at artikel 24, stk. 1, i direktiv 2014/41 bestemmer, at hvis en person befinder sig på fuldbyrdelsesmedlemsstatens område og skal afhøres som vidne eller sagkyndig af de kompetente myndigheder i udstedelsesmedlemsstaten, kan udstedelsesmyndigheden udstede en europæisk efterforskningskendelse for at afhøre vidnet eller den sagkyndige ved hjælp af videokonference eller anden audiovisuel transmission i overensstemmelse med artikel 24, stk. 5-7.
- 43 Nævnte direktivs artikel 24, stk. 7, præciserer, at hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at dens nationale lovgivning finder anvendelse på samme måde, som hvis afhøringen fandt sted som led i en national procedure, når den berørte person afgiver forklaring på dens område i overensstemmelse med denne artikel og nægter at vidne, selv om der er en forpligtelse dertil, eller afgiver falsk forklaring.

- 44 Det følger heraf, at nægtelse af at vidne i forbindelse med fuldbyrdelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, kan få betydelige konsekvenser for den berørte person på grundlag af de regler, der er fastsat med henblik herpå i fuldbyrdelsesmedlemsstatens lovgivning. Denne person kan navnlig blive tvunget til at give møde under afhøringen og se sig nødsaget til at besvare de spørgsmål, der stilles i denne forbindelse, idet vedkommende ellers kan ifalde straf.
- 45 Ifølge fast retspraksis udgør beskyttelse mod offentlige myndigheders vilkårlige eller uforholdsmæssige indgreb i forhold af privat karakter, hvad enten der er tale om fysiske eller juridiske personer, et generelt EU-retligt princip (dom af 16.5.2017, *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 46 Domstolen har præciseret, at enhver person kan påberåbe sig denne beskyttelse som en rettighed sikret ved EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 47, stk. 1, med henblik på ved retsinstanserne at anfægte en for vedkommende bebyrdende retsakt såsom et påbud om fremsendende af oplysninger eller en sanktion, som er pålagt for manglende efterkommelse af dette påbud (jf. i denne retning dom af 6.10.2020, *État luxembourgeois (Ret til at anlægge søgsmål til prøvelse af en anmodning om oplysninger på skatteområdet)*, C-245/19 og C-246/19, EU:C:2020:795, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 Det skal derfor fastslås, at fuldbyrdelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, kan være bebyrdende for den berørte person, og at denne derfor skal råde over et retsmiddel til prøvelse af en sådan kendelse i overensstemmelse med chartrets artikel 47.
- 48 Retterne i fuldbyrdelsesmedlemsstaten savner imidlertid i overensstemmelse med artikel 14, stk. 2, i direktiv 2014/41 kompetence til at undersøge de materielle grunde for en europæisk efterforskningskendelse om afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference.
- 49 Det følger heraf, at det påhviler udstedelsesmedlemsstaten at sikre, at enhver person, der har været underlagt en pligt til at møde op til en afhøring med henblik på at blive afhørt som vidne eller til at besvare de spørgsmål, som den pågældende er blevet stillet under en sådan afhøring i forbindelse med fuldbyrdelsen af en europæisk efterforskningskendelse, har adgang til at anlægge sag ved en ret i denne medlemsstat, der gør det muligt for vedkommende i det mindste at anfægte de materielle grunde, der ligger til grund for udstedelsen af en sådan europæisk efterforskningskendelse.
- 50 Henset til ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 14 i direktiv 2014/41, sammenholdt med dette direktivs artikel 24, stk. 7, og chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en ordning i en medlemsstat, der har udstedt en europæisk efterforskningskendelse, hvorefter der ikke er fastsat nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference.

Det andet spørgsmål

- 51 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 4, og artikel 14, stk. 1-4, i direktiv 2014/41, sammenholdt med 18. og 22. betragtning til dette direktiv, samt chartrets artikel 7 og 47, sammenholdt med EMRK's artikel 8 og 13, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for, at den kompetente myndighed i en medlemsstat

udsteder en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, når denne medlemsstats lovgivning ikke fastsætter nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en sådan europæisk efterforskningskendelse.

- 52 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 2014/41 underlægger udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse opfyldelsen af to betingelser. For det første skal udstedelsen af den europæiske efterforskningskendelse være nødvendig og stå i et rimeligt forhold til de i direktivets artikel 4 omhandlede formål med retssagen under hensyn til den mistænkte eller tiltaltes rettigheder. For det andet skal der kunne udstedes kendelse om den eller de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i den europæiske efterforskningskendelse, under samme omstændigheder i en lignende national sag.
- 53 Denne bestemmelse nævner ganske vist ikke, at der i forbindelse med udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse skal tages hensyn til rettigheder for andre personer, der er berørt af de efterforskningsforanstaltninger, der er anført i denne kendelse, end den mistænkte eller tiltalte.
- 54 Det bemærkes imidlertid, at det følger af bl.a. af 2., 6. og 19. betragtning til det nævnte direktiv, at den europæiske efterforskningskendelse er et instrument, der henhører under det retlige samarbejde i straffesager som omhandlet i artikel 82, stk. 1, TEUF, der bygger på princippet om gensidig anerkendelse af domme og retsafgørelser. Dette princip, som udgør »hovedhjørnestenen« i det retlige samarbejde i straffesager, bygger selv på den gensidige tillid og på den afkræftelige formodning om, at de andre medlemsstater overholder EU-retten og navnlig de grundlæggende rettigheder (jf. i denne retning dom af 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Forfalskede overførselsordrer), C-584/19, EU:C:2020:1002, præmis 40).
- 55 Inden for rammerne af en sag angående en europæisk efterforskningskendelse ligger ansvaret for at sikre disse rettigheder således først og fremmest hos udstedelsesmedlemsstaten, som må formodes at overholde EU-retten og navnlig de i denne ret anerkendte grundlæggende rettigheder (jf. analogt dom af 23.1.2018, Piotrowski, C-367/16, EU:C:2018:27, præmis 50).
- 56 Den omstændighed, at det i udstedelsesmedlemsstaten ikke er muligt at anfægte nødvendigheden og lovligheden af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, i det mindste henset til de materielle grunde, der ligger til grund for udstedelsen heraf, udgør imidlertid en tilsidesættelse af retten til effektive retsmidler, der er fastsat i chartrets artikel 47, som kan udelukke, at den gensidige anerkendelse kan gennemføres og være til fordel for denne medlemsstat.
- 57 I øvrigt bemærkes, at det påhviler medlemsstaterne, bl.a. i medfør af princippet om loyalt samarbejde som fastsat i artikel 4, stk. 3, første afsnit, TEU, at sikre, at EU-retten anvendes og overholdes på deres område, og med henblik herpå at træffe enhver almindelig eller særlig foranstaltning, der er egnet til at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, som følger af traktaterne eller af retsakter vedtaget af EU-institutionerne (jf. i denne retning dom af 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Henset navnlig til den væsentlige rolle, som princippet om gensidig anerkendelse har i den ordning, der er indført ved direktiv 2014/41, tilkommer det udstedelsesmedlemsstaten at skabe de betingelser, hvorunder den fuldbyrdende myndighed på hensigtsmæssig vis kan yde sin bistand i overensstemmelse med EU-retten.

- 59 Som det fremgår af denne doms præmis 43, er direktiv 2014/41 desuden baseret på princippet om fuldbyrdelse af europæiske efterforskningskendelser. Direktivets artikel 11, stk. 1, litra f), gør det muligt for de fuldbyrdende myndigheder undtagelsesvis at fravige dette princip efter en konkret vurdering, når der er vægtige grunde til at tro, at gennemførelsen af en europæisk efterforskningskendelse ville være uforenelig med de grundlæggende rettigheder, der bl.a. er sikret ved chartret. Hvis der ikke findes et retsmiddel af nogen art i udstedelsesmedlemsstaten, bliver anvendelsen af denne bestemmelse imidlertid systematisk. En sådan konsekvens ville både være i strid med den generelle opbygning af direktiv 2014/41 og med princippet om gensidig tillid.
- 60 Som generaladvokaten har anført i punkt 81-84 i forslaget til afgørelse, er udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, om hvilken der er vægtige grunde til at tro, at fuldbyrdelsen heraf ville føre til en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, og hvis fuldbyrdelse fuldbyrdelsesmedlemsstaten derfor skal afslå i overensstemmelse med dette direktivs artikel 11, stk. 1, litra f), følgelig ikke forenelig med princippet om gensidig tillid og princippet om loyalt samarbejde.
- 61 Som det fremgår af behandlingen af det første spørgsmål, kan fuldbyrdelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, og hvis lovlighed ikke kan gøres til genstand for et søgsmål ved en ret i udstedelsesmedlemsstaten, indebære en tilsidesættelse af retten til effektive retsmidler, der er fastsat i chartrets artikel 47, stk. 1.
- 62 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 6 i direktiv 2014/41, sammenholdt med chartrets artikel 47 og artikel 4, stk. 3, TEU, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at den kompetente myndighed i en medlemsstat udsteder en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, når denne medlemsstats lovgivning ikke fastsætter nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en sådan europæisk efterforskningskendelse.

Sagsomkostninger

- 63 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/41/EU af 3. april 2014 om den europæiske efterforskningskendelse i straffesager, sammenholdt med dette direktivs artikel 24, stk. 7, og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en ordning i en medlemsstat, der har udstedt en europæisk efterforskningskendelse, hvorefter der ikke er fastsat nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference.**

- 2) Artikel 6 i direktiv 2014/41, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og artikel 4, stk. 3, TEU, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at den kompetente myndighed i en medlemsstat udsteder en europæisk efterforskningskendelse, hvis genstand er foretagelse af ransagninger og beslaglæggelser samt afholdelse af en vidneafhøring ved videokonference, når denne medlemsstats lovgivning ikke fastsætter nogen retsmidler til prøvelse af udstedelsen af en sådan europæisk efterforskningskendelse.

Underskrifter